

18.2.2025

Sastamalan vanhusneuvoston kannanotto Pirkanmaan hyvinvointialueen valmisteluun, jossa arvioidaan vaihtoehtoisia toimintamuotoja ikäihmisten toimintakyvyn tukemiseen ja yksinäisyyden lievittämiseen

Valtakunnallisten linjaukset korostavat ikääntyneiden kuntouttavan päivätoiminnan kehittämistä ja sen merkitystä ikääntyneiden elämänlaadulle. THL:n tutkimuksen mukaan kuntouttavaa päivätoimintaa tulisi lisätä. Nykyinen hallitusohjelma kannustaa hyvinvointialueita lisäämään ja uudistamaan ikääntyneiden ryhmämuotoista päivätoimintaa.

Sastamalan vanhusneuvoston kannanotot:

1. Valmistelutyössä on huomioitava erilaiset järjestöjen toimintaedellytykset – ja mahdollisuudet Pirkanmaalla.

Päivätoiminnan uudistusta suunniteltaessa on huomioitava, ettei pienemmissä kunnissa ole mahdollista järjestöjen ottaa vastuuta päivätoiminnan tuottamisesta nykymuotoisessa järjestelmässä. Pienemmissä kunnissa ei toimi sellaisia järjestöjä, joissa on palkattua henkilökuntaa. Järjestöt toimivat vapaaehtoisvoimin. Järjestöt voivat toimia päivätoiminnan tukena, mutta kokonaisvastuuta päivätoiminnan tuottamisesta ei voi siirtää järjestöille tai muille osapuolille selkiyttämättä tehtävien- ja vastuunjakoja sekä varmistamatta taloudellisia edellytyksiä.

Roolin muutos päivätoiminnassa edellyttää rahoitusjärjestelmän merkittävää muutosta kohti pitkäjänteisempää suunnittelua. Vuosittaisten järjestöavustusten varaan ei voida toimintaa rakentaa. Pienissä kunnissa merkittävää vapaaehtoistyötä tekevät järjestöt eivät ole saaneet järjestöavustusta Pirkanmaan hyvinvointialueelta, koska avustusten myöntämisen edellytyksenä on ollut alueellinen toiminta. Täysin vapaaehtoisvoimin toimivilla järjestöillä ei ole resurssien puolesta mahdollisuutta mittaviin avustushakuihin tai edellytettäviin laajoihin

18.2.2025

palvelukokonaisuuksiin. Huomioitavaa on myös, että STEA-avustusten jatkotoimenpide-ehdotuksissa on mainittu yhtenä vaihtoehtona, ettei STEA-rahoitusta olisi jatkossa mahdollista saada alle 35 000 asukkaan väestöpohjalla.

Valmistelutyössä on myös huomioitava, että Pirkanmaalla päivätoimintaa on kohdennettu erilaisille kohderyhmille. Sastamalan vanhusneuvosto tunnistaa, että Sastamalassa toteutetussa päivätoiminnassa asiakkailta on ollut myös palvelun ja hoivan tarve, osalla asiakkaista runsastakin. Vapaaehtoisvoimin toimivat järjestöt eivät voi ottaa vastuuta hoivan tarpeessa olevista ikääntyneistä.

2. Pirkanmaan hyvinvointialueen ja kuntien tulee luoda yhteinen ymmärrys ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuista ja tehtävistä huomioiden molempien lakisääteiset tehtävät.

Ikääntyneiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävistä ja vastuista ei ole käyty kattavaa yhteistä vuoropuhelua Pirkanmaan hyvinvointialueen ja kuntien välillä. Esimerkiksi päivätoiminnan kehittäminen ja yksinäisyyden lieventämisen toimenpiteet ovat kaksi eri teemakokonaisuutta.

3. Valmistelutyössä on otettava huomioon Pirkanmaan alueelliset erot välimatkoissa ja sovittava vastuista kuljetuspalveluissa.

Päivätoiminnan tai vaihtoehtoisen toimintamuodon järjestäjästä riippumatta on palvelun saavutettavuus varmistettava riittävillä ja kohtuuhintaisilla kuljetuspalveluilla. Harvaanasutuilla alueilla asiointilinjat eivät kulje ja taksin saatavuus edes normaalihinnoilla ei ole varmaa. Kuljetusten pitää sisältyä päivätoiminnan tai vaihtoehtoisen toiminnan konseptiin. Toimivat kuljetuspalvelut voivat syntyä vain Pirhan ja kuntien hyvällä yhteissuunnittelulla.

18.2.2025

4. **Ikääntyneiden päivätoiminnan kehittämässä ja ikääntyneiden yksinäisyyden lieventämisessä on arvioitava päätösten vaikutukset.** Arviointityössä tulee huomioida myös niin sanottujen reuna-alueiden ja maaseudun erityispiirteet, kuten esimerkiksi pitkät välimatkat, mahdollinen yhteisöllisen asumisen lisääntyvä tarve ja järjestöavustusten muutostarpeet.
5. **Ikääntyville tulee olla saatavilla omassa kunnassa mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan ja tavata muita ikäihmisiä.** Vaihtoehtoisten toimintamuotojen ja etäpäivätoiminnan kehittäminen on tärkeää huomioiden taloudelliset reunaehdot. Nykyiset ikäihmiset ovat tottuneet kasvokkain tapaamiseen ja päivätoiminnan yhteydessä on huolehdittu muun muassa ravitsemuksesta. Toimintakyvyn laskiessa ja palvelutarpeen alkaessa tulee olla mahdollisuus kasvokkain tapahtuviin kohtaamisiin, jos ikääntynyt itse sitä toivoo. Päivätoimintaan osallistuminen on monelle ikääntyvälle ainoa kodin ulkopuolinen käynti viikon aikana. Valmistelutyössä on huomioitava, että Pirkanmaan kunnissa päivätoimintaa on kohdennettu eri tavoin.
6. **Päällekkäisiä palveluita tulee välttää.** Päivätoimintaa voisi järjestää liikkuvana palveluna kuten lähitoritoimintaa joko kokopäiväisenä tai osapäiväisenä. Järjestöjä on jo nyt osallistettu lähitoritoiminnan toteuttamiseen. Osana suunnittelutyötä tulee varmistaa ettei uusimuotoinen päivätoimintamalli ole päällekkäistä toimintaa lähitoritoiminnan tai eläkeläisjärjestöjen tarjoamien toimintojen kanssa.
7. **Muutosta ei voida toteuttaa ennen kuin kehittämistyön vaikutusten arviointi on tehty kattavasti ja valmistelutyö on ollut riittävää.** Uuden päivätoimintamallin mukaiset toiminnot tulee olla valmiina ennen muutosta. Vastuunjako kuntien kanssa on oltava neuvoteltu muun muassa kuljetusten osalta ennen palvelun aloittamista. Teknisten resurssien tulee olla testattuja ja toiminnan vastuutahoille tulee olla järjestettynä riittävä koulutus palvelun muutoksista. Rahoitusmallien tulee olla sovittuna.

18.2.2025

Päätöksenteossa iäkkäiden ihmisten kuunteleminen, kohtaaminen ja osallistaminen on ensiarvoisen tärkeää, iäkkäät ovat voimavara.

Sastamalan vanhusneuvoston kannanotosta on sovittu kokouksessa 18.2.2025.

Sastamalan vanhusneuvoston puolesta:

Heimo Hanhilahti, puheenjohtaja

heimo.hanhilahti@kolumbus.fi

Mervi Saari, sihteeri

mervi.saari@sastamala.fi